

Ang mga Sosyo-kultural na Sintomas ng COVID-19

Alvin B. Yapan, PhD

Naging pangunahing udyok ng pagbuo nitong kasalukuyang isyu ng *Katipunan na Kritikal na Patolohiya* na kahit man lamang sana ay maidokumento ang mga pangyayaring sosyo-kultural na naganap sa gitna ng lockdown na dulot ng pandemya ng COVID-19. Nagsimula noong Marso 2020, nagpapalit-palit ng katawagan ang lockdown mula General Community Quarantine (GCQ), Enhanced Community Quarantine (ECQ), Modified Enhanced Community Quarantine (MECQ), at Modified General Community Quarantine (MGCQ), na kung hindi man nakatulong ay nakadagdag sa kalituhan at taranta. Sa ganitong pakay, nanghihinayang kami sa patnugutan sa iba pang paksa na hindi nagawan ng pag-aaral at napasama sa isyung ito. Maraming maituturong dahilan. Marahil masyado pang malapit sa karanasan natin sa kasalukuyan upang magawan na agad ng obhetibong pag-aaral. Marahil sadya lang talagang sumiklab ngayong lockdown ang mga pangyayaring nangangailangan ng pag-aaral dala na rin ng pagtindi ng pagpansin natin sa mga nangyayari sa realidad na online. Marahil ay higit na naging aktibo lamang ang partisipasyon nating lahat sa paghubog ng realidad na online. Sa pagkakaampat ng ating iba pang pandama ng balat (dala ng social distancing), ng ating ilong (dala ng mandatoryong pagsusuot ng facemask at faceshield), ng ating panlasa at pandinig (dala ng pagsasara ng mga restoran at bahay-aliwan), higit na umigting lamang ang paggamit natin ng ating mga mata, kaakibat ng paranoia sa isang sakit na hindi nakikita. At siyempre, nandoon talaga parati ang kakapusan ng mga kritiko at mananaliksik sa wikang Filipino na bigyang-pansin ni Christian Benitez sa kaniyang panimula. Higit lamang na tumindi ngayon ang pangangailangan para sa mga indibidwal na makakasabay at makakaagapay sa agos ng ganitong delubyo ng mga pangyayaring nangangailangan ng pagsipat.

Sa loob ng kasalukuyang isyu, ipinagmamalaki namin ang mga nakalap na pag-aaral tungkol sa pagkausap bigla ng Boys' Love (BL) na sumikat sa bansa sa pagkakapakilala ng seryeng *2Gether: The Series* (Pebrero 2020) mula sa Thailand, na sinakyan naman ng lokal na industriya na lumikha ng sarili rin nilang mga seryeng BL (Bengan). Muling sumulpot ang kawalang kamatayang aswang sa paglalaro sa Bayanihan to Heal as One Act (Republic Act No. 11469) (Cabodil & Tango), at ang mga neolohismo na hindi naman na talaga bago kaugnay ng mga nagdaang karanasan ng mga epidemya at pandemya (Tugano). Biglang nagkainteres muli ang lahat sa pagpapakahulugan sa panitikan at papel ng manunulat sa loob ng lipunan sa palitan ng mga tula nang online (Barrios & Dimzon). Naranasan natin ang pabaliktad na agos ng migrasyon mula Maynila pabalik sa mga probinsiya na nagdulot ng karanasan ng diskriminasyon (Alindogan). Nandiyan din ang biglang obsesyon ng lahat sa pagtatanim bilang pantanggal daw ng buryong. Nauso ang pagtatanim at pagbenta ng mga halamang dati naman ay hindi pinapansin na tumutubo lamang sa mga kanal at mga bakanteng lote (Lacanalé, et al.) Kabilang din dito sa isyu ang mga pagmumuni sa metodolohiyang patolohiko: ang patolohiya ng panahon (Benitez), at ang patolohiya ng kasarian (Santos).

Ngunit kagaya nga ng nasabi, marami pa rin talagang nagawan din sana ng mga pag-aaral. Kung gagamit ng isang metaporang kaugnay ng sakit, parang nakaranas ng allergy o ng negatibong side-effect ang buong lipunan natin sa pagsiklab ng napakaraming sintomas na nagpapakita ng lahat ng kahinaan ng kultura at lipunan natin. Nandiyan ang nakakatawa at absurdong pagkawala ng isang ostrich na nagtatakbo sa kakalsadahan

ng Diliman, Quezon City noong buwan ng Agosto. Hinahabol pa ang ostrich ng isang kambing, at natuklasang hindi lamang pala isa kundi dalawang ostrich ang nakawala. Nandiyan din ang waring pagpapanibagong bihis ng imahen ng politiko sa mga pagsulpot ng #vivico at mga meme kaugnay ng pamamalakad ni Vico Sotto bilang mayor ng Pasig City, na nagdulot ng waring pasiklaban sa pagitan ng mga mayor sa Metro Manila kasama na dito sina Marcy Teodoro (mayor ng Marikina), Francisco “Yorme” Moreno Domagoso (mayor ng Manila), Joy Belmonte (mayor ng Quezon City), at iba pa. Nagkaroon ng pagpuna sa buong industriya ng panghuhula na kinatawan ng feng shui master Hanz Cua na napilitang ipaliwanag ang kaniyang proseso ng panghuhula noong Mayo 2020. Nandiyan din ang waring lumipas lang na hangin na propagandang kantang “Isang Dagat,” na inilabas noong Abril 2020 sa gitna ng mga alingasngas at alitan sa mga usaping panteritoryo sa West Philippine Sea, na maganda sanang ikabit sa walang kamatayang pagpuna sa pagtatambak ng dolomite sand sa Manila Bay noong buwan ng Setyembre. Nagkaroon din sana ng pag-aaral sa penomenon ng panic buying sa gitna ng lockdown. Halimbawa, maaalala ang unahan at ubusang pagbili ng mga tao ng tisyu, alkohol, at maging ng saging sa pagsisimula ng lockdown. Kaugnay nito ang pag-usbong ng industriya ng bentahan ng pagkain sa online na gusto pang buwisan ng gobyerno, ang pagsulputan at higit pang paglago ng mga online application na nagbukas ng industriyang pangserbisyo sa online: Grab, Foodpanda, MyKuya, GCash, Lazada, Shopee, atbp. Kumusta na kaya ang sanlaksang nagmamaneho ng mga motor sa pagdedeliver sa iba’t ibang bahagi ng Maynila? Nakita natin kung paano parang inatake sa puso ang buong siyudad ng Metro Manila na parang isang organismo, nang mamuong parang bloodclot ang daloy ng trapiko sa mga checkpoint sa mga unang linggo ng lockdown. Kumusta na kaya ang kaguluhan at kalituhan na nalikha sa paglipat ng pag-aaral sa lunan na online? Halimbawa, nandiyan ang pagtaas ng bilang ng mga mag-aaral na nagpapakamatay dahil sa problema sa pag-agapay sa pag-aaral na online. Sa kabilang banda, nandiyan ang pagsayaw ng lahat sa TikTok na tinugunan ang pangangailangang makita, magpakita, at makakita sa gitna ng lockdown. Naglitawan din ang mga eskandalo at kontrobersiyang dala ng hindi pagkakapatay ng bidyo o audio ng mga application para sa video conferencing kagaya ng Zoom. Naaalala pa ba ang Zoom sex scandal na lumabas noong Agosto 2020? Mahalaga ring may mag-aral sa diskriminasyon na nararanasan ng mga frontliner sa gitna ng pagkukumahog nilang makatulong sa mga maysakit na nagpositibo sa COVID-19, kasabay nito ang kontrobersiya ng mañanita noong Mayo 2020. Kumusta na kaya ang mga industriyang kaugnay ng sining at entertainment, ang mga restoran, mga spa, mga gym? Nasaan na kaya ang mga nawalan ng trabaho sa gitna ng kaguluhang ito? Sa kabilang banda, mahalaga ring pag-aralan ang waring naging industriya na ng pagkakawanggawa sa paglikom ng mga pondo at donasyon sa mga nasalanta. Sa dalas at dami ng mga sakuna na nararanasan natin waring nagiging isa na rin itong industriya, na hindi natin malaman kung ikalulungkot ba natin o ikatutuwa. Kahit papaano’y may pagkumulat nang hindi na sumasapat ang pagpuri sa katatagan ng mga Pilipino, ang Filipino resilience. Nakakatawa na kung muli pa nating babalikang muli ang pananalig sa imahen ng kawayan sa gitna ng sunod-sunod na sakuna. Nakakalbo rin naman ang kawayan at inaanod ng baha lalo na kung kasingtindi ng pagbaha ng bagyong Ulysses nito lamang Nobyembre 2020, at nakatanim sa gumuguhong lupa ng imprastrukturang panlipunan. Nagkakahalo-halo na ang mga kategorya ng metapora at literal. Isang karambolang panlipunan.

Ngayon lamang, habang isinusulat ang panimulang ito, humabol pa ang sabay na pagkatuwa at pagkadismaya—o pagkabaliw ba?—ng lahat sa isang patalastas ng RC Cola na nagpapakita lamang kung gaano na ka-absurdo at ka-surreal ang lahat ng ating pinagdadaanan. May di-pagkakakilala (misrecognition) o pagkakakilala ba dito ng kategorya ng surreal sa gitna ng mga sunod sa usong adbokasiya sa kulturang popular sa gitna ng lockdown? Hindi pa tapos ang taon. May isang buong buwan pa ng Disyembre. Marami pa ang maaaring mangyari. Siguradong may mga nakaligtaan pang mabanggit

dito sa paglilistang ito. Mahalagang maidokumento ang lahat ng mga pangyayaring ito dahil baka may magkaroon ng interes na mag-aral at manaliksik sa mga sosyo-kultural na penomenong ito, kung hindi man bukas ay sa mga susunod na araw, sa malapit o sa malayong hinaharap.

Sana.

Inilalantad at nililinaw sa atin ng karanasan ng COVID-19 ang malalalim na suliraning panlipunang hindi natin hinaharap bilang isang kultura; pinakapangunahin dito ang lumalaki pa ring agwat sa pagitan ng mayaman at mahirap, ang problema ng di-pagkakapantay-pantay sa lipunan sa mga kaliwa't kanang lantaran at walang habas na paggigiit ng pribilehiyo at pagsulong ng mentalidad na matira ang matibay. Gawin sana nating pagkakataon itong nakakulong tayo sa mga bahay na pagmunihan ang ating mga pamamaraan ng pamumuhay at ang ating mga personal na kinalalagyan upang huwag nang bumalik sa dating normal ang ating buhay pagkatapos ng lahat ng ito, at makagawa tayong lahat ng isang bagong normal na higit na maganda sana kaysa sa estado ng pamumuhay natin bago ang COVID-19. Sabi nga, sana all.